

וממשיכה הברייתא: ומגלח היה אבשלום אחד לשנים עשר חודש.

שנאמר: "ובאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל להלל מאד. ובגלחו את ראשו וחייה מקיץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו" —

ויליף רבי בגזירה שוה "ימים ימים" מבתי א-ה ערי חומה שנאמר בהם "ימים תהיה גאולתו", ולמד מזה:

מה התם, בבתי ערי חומה אין המוכר גואל את הבית אלא עד שנים עשר חודש (1) —

אף כאן, בגילוח אבשלום היה זה בכל יב

שנזיר עולם מיקל ראשו בתער ומביא שלש בהמות, ושואלת:

ונזיר עולם, היכא כתיב [היכן כתוב] שהוא מותר להקל את ראשו?

ומפרשת הגמרא את מקור הדין מהא דתניא:

רבי אומר: אבשלום בנו של דוד נזיר עולם היה —

שנאמר: ויהי מקץ ארבעים שנה, ויאמר אבשלום אל המלך: אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לך בחברון. והיינו, לשלם את קרבנותיו שהוא צריך להביא כשהוא מיקל את שעריו. (28)

שאמר אבשלום "אלכה נא ואשלמה את נדרי", וכן פירשו המפרש והמאירי שהנדר הוא קרבנות הנזירות.

ג. ב"עיון יעקב" כתב על דברי המפרש, לבאר מה שאמר הכתוב "אלכה נא וגו'". כי נדר נדר עבדך בשבתי בגשור ארם לאמר, אם ישוב ישיבני ה' ירושלים ועבדתי את ה', דהיינו שנדר בעת צרה לשלם את קרבנות הנזירות, ראה שם. ולפי זה מוכח מכאן שאין נזיר עולם חייב להקל את שעריו ולהביא שלש בהמות [ראה בענין זה בהערות במשנתנו], שאם כן אין כאן נדר להבאת קרבנות שהרי מחוייב ועומד הוא, אלא שנדר להקל את שעריו ואז יביא את קרבנות הנזירות.

ד. המאירי כתב: היתה קבלה בידם שנדר זה נזירות עולם היה, ואפשר שמכוח ממה שנאמר עליו אחר שבא מגשור שלא היה מגלח אלא מקץ ימים, ולמדו מכאן שנזיר עולם מגלח לפרקים ידועים.

1. הקשו רבינו עקיבא איגר והמנחת חינוך מצוה שסח אות יב: הרי שיטת רבי עצמו

למתים, וכן משמע מרש"י במכות כב א, ולשיטתם לשון "אלא" מתבאר כפשוטו.

28. א. כתבו התוספות: "וסתם נדר משמע ליה נזירות, ועוד אחר שלא היה מגלח אלא מימים לימים משום שהכביד עליו שעריו [וכמו שנאמר לפני פסוק זה: "ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו וגו'"] מכלל דנזירות נדר", ביאור תירוצם השני הוא: שמאותו פסוק לבד אין ללמוד שהיה נזיר כי אולי היה מגדל שער שלא מטעם נזירות, אלא שמפסוק "ואשלם את נדרי" אנו לומדים שהיה נדור, ומהפסוק דלעיל אנו מבינים שאותו נדר מכח נזירות הוא שהיה.

ב. לעיל בעמוד א כתבו התוספות: "אסמכתא — שמביא שלש בהמות — מאבשלום דאמר **אשלם נדרי** חטאת עולה ושלמים כנזיר טהור", ודבריהם שם משלימים את דבריהם כאן, כי אותו נדר שביקש אבשלום ללכת ולשלם לא היה נדר הנזירות, אלא הקרבנות שהוא צריך להביא שאותם צריך הוא ללכת ולשלם, ואילו את הנזירות נוהג הוא בכל מקום שהוא, וזה הוא

חודש.

רבי נהוראי אומר: מגלח היה אבשלום אחת לשלשים יום, ולקמן מתבאר טעמו.

רבי יוסי אומר: מגלח היה מערב שבת לערב שבת —

שכן מצינו בכני מלכים כאבשלום בן דוד **שמגלחים מערב שבת לערב שבת.**

ותמהה הגמרא: **מאי טעמא דרבי** שהיה מגלח אבשלום אחת ל"ב חודש, משום דיליף מבתי ערי חומה שנאמר בהם "ימים תהיה גאולתו"?!?

והא רבי עצמו הוא דאמר אין המוכר יכול לגאול קודם שעברו שני ימים מהמכירה, ומשום שנאמר "ימים תהיה גאולתו" ואין "ימים" פחותים משנים.⁽²⁾

ואם כן נאמר כאן שיקל שערו כל שני ימים!?!?

ומשנינן: **האי גזירה שוה משום כובד גמיר.**

כלומר: הרי אנו באים לפרש על ידי הגזירה שוה את מאמר הכתוב "מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו" —

ואם כן, **בשני ימים** הרי ליכא כובד שער, ובודאי שלא ניתנה הגזירה שוה ללמוד מן השיעור של שני ימים, אלא מהגבלת הזמן של שנה לגאולה, וכמו שנאמר שם: "ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה, וקם הבית אשר בעיר אשר לו חומה לצמיתות לקונה אותו לדורותיו לא יצא ביוכל", הרי למדנו שעד שנה תמימה הרי זה גואל.

עוד מקשה הגמרא על רבי: **ואימא** אחת לשתי שנים היה אבשלום מגלח, כי נלמד בגזירה שוה "ימים ימים" מהא דכתיב: "ויהי מקץ שנתים ימים"?!⁽³⁾

ומשנינן: **דנין "ימים" שאין עמהן שנים** כ"ימים לימים" הנאמר באבשלום, מ"ימים" שאין עמהן שנים, כמו "ימים תהיה גאולתו".

ואל יוכיח כתוב זה "ויהי מקץ שנתים ימים" שיש עמו שנים, שנאמר "שנתים ימים".

3. הקשה רבינו עקיבא איגר: למה לא נאמר "תפסת מרובה לא תפסת"?! [ונראה מדבריו, ש"מרובה" היינו מיעוט תגלחות בפרקי זמן ארוכים, ואין אומרים ד"מרובה" היינו הרבה תגלחות בפרקי זמן קצרים; וראה עוד מה שכתב על דברי רבינו עקיבא איגר אלו, בפוא"ג משמר הלוי].

ותירץ: שאין קושיית הגמרא אלא לרבי היות שלפי דבריו המפרש "ימים תהיה גאולתו" דהיינו שני ימים, אם כן אין הגזירה שוה כל כך בדיוק, ונהיינו למבואר לעיל שעיקר מילת "ימים" שבבתי ערי חומה מתפרשת לדעת רבי

בערכין לא א, ששנה של בתי ערי חומה אינה שנת לבנה אלא שנת חמה שהיא עורפת על שנים עשר חודש בלמעלה מאחד עשר יום, והאיך אמר כאן רבי שאבשלום היה מיקל אחת לשנים עשר חודש?! וראה עוד שם שהקשו כמה קושיות על הדמיון לבתי ערי חומה, ונשארו בצריך עיון.

2. אם כן למה לי גזירה שוה, שכך יכולים אנו ללמוד שאין ימים פחותים משנים באבשלום כמו בבתי ערי חומה?! רבינו עקיבא איגר.

עוד מקשה הגמרא על רבי: **ואימא** אחת לשלשים יום, ונלמד "ימים ימים" מהא דכתיב "עד חדש ימים"?!?

ומשנינן: דנין "ימים" שאין עמהם חדשים, מימים שאין עמהם חדשים, ואל יוכיח כתוב זה שיש עמו חדשים, שנאמר "חדש ימים".

ואכתי מקשינן: **ואימא** ניתנה הגזירה שוה ללמוד מהכא —

דכתיב: "מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה", הרי ש"ימים ימימה" הוא שלשה חדשים שהיא חלוקת השנה לארבעה חלקים שוים, ונאמר שהקל שערו אחת לשלשה חדשים!?

ומשנינן: דנין "ימים" מ"ימים" ואין דנין "ימים" מ"ימימה"! (4)

תמהה הגמרא על ישוב זה: **ומאי נפקא מינה**

לענין לימוד בגזירה שוה בין "ימים" ל"ימימה"?!?

והא תנא דברי רבי ישמעאל: נאמר בפרשת נגעי בתים: (5) "ושב הכהן" "ובא הכהן" זו היא שיבה זו היא ביאה, ונלמד בגזירה שוה זה מזה שיעשה בזה כל מה שעושה בזה.

הרי שאין להקפיד בגזירה שוה על מילה שוה אלא על משמעות זהה. (6)

ומשנינן: הני מילי שאין אנו מקפידים על דמיון המילה עצמה, רק היכא דליכא דדמי ליה [שאינ מילה הדומה למילה שאנו דנין עליה] —

אבל היכא דאיכא דדמי ליה — מדרמי ליה ילפינן [כשיש מילה אחרת הדומה לה אנו לומדים מאותה מילה זהה בדוקא].

איכא דאמרי טעם אחר למה אין לומדים גזירה שוה מבת יפתח: (7)

יודעים את משמעותם של המלים שהיא זהה, אלא שאנו באים ללמוד בגזירה שוה פרטי דינים מזה לזה שיעשה בזה מה שעושה בזה; אבל כאן הרי אנו דנים על עצם משמעותה של המילה "ימים", ועל זה אנו באים ללמוד גזירה שוה, ואיך נבנה על יסוד שהמשמעות זהה!?

זה אינו, כי הן מה שנאמר באבשלום "ימים לימים" והן הנאמר אצל בת יפתח "מימים ימימה" משמעותו ברורה "מזמן לזמן", אלא שאנו לומדים בגזירה שוה מה הוא פרק הזמן שאצל אבשלום, ועל כן יכולים אנו ללמוד, שכשם שבבת יפתח פרק הזמן הוא שלשה חדשים, כך גם באבשלום, אחרונים.

7. לפי האיכא דאמרי אכן יכולים אנו ללמוד "ימים" מ"ימימה", כי "זו היא שיבה זו היא

על שני ימים, אלא שהענין הוא שמוכיח כי הגאולה היא שנה מהמשך הפסוק "ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה", ולכן עדיף ללמוד ממקומות אחרים, וראה עוד שם.

4. ואף שנאמר בשניהם מילה זהה: "ימים לימים" ובבת יפתח "מימים ימימה", צריך לומר שב"ימים לימים" וב"מימים ימימה" אין משמעות למלה האחת בלא השניה כי כוונת הפסוק הוא "מזמן לזמן", ולכן אי אפשר להפריד בין הדבקים.

5. ראה רש"י בעירוובין נא א שהאריך בביאור הענין ולימוד הגזירה שוה.

6. ואם תאמר: הניחא גבי נגעי בתים שאנו

ומשום דמנא ידעינן דכל תלתא ירחין חד זימנא [מנין לנו לידע שחלוקת ארבעת הימים בשנה היא חלוקה שוה אחת לשלשה חדשים], והרי:

דילמא חלוקת ארבעה זימני בשתא [ארבעת הפעמים בשנה] היא:

ארבעה ירחין חד זימנא [פעם אחת הוא לאחר ארבעה חדשים].

תרין ירחין בחד זימנא [ופעם שניה הוא לאחר שני חדשים], וחזור חלילה.

ובודאי שלא ניתנה הגזירה שוה ללמוד ממקום שאין אנו יכולים לידע את כוונת הפסוק, ובהכרח שהכוונה מפסוק אחר שאין בו ספק.

למדנו בבביתא: רבי נהוראי אומר: מגלח אחת לשלשים יום:

ומפרשת הגמרא את טעמו של רבי נהוראי, כי: מאי טעמא גבי כהנים מקילין הם את ראשיהם אחת לשלשים יום משום דאיכא כובד שער בזמן זה —

הכא נמי באבשלום איכא כובד בפרק זמן זה, והרי משכבד עליו שערו — גילח.

למדנו בבביתא: רבי יוסי אומר: מגלח מערב שבת לערב שבת שכן מציינו בבני מלכים שמגלחים מערב שבת לערב שבת:

תמהה הגמרא: אם כן מאי איכא ביניה לשאר אחוהי [אם כן במה שונה היה אבשלום מאחיו] שהרי כולם בני מלכים הם שהיו מגלחים מערב שבת לערב שבת? (8)

ומשנינן: יום טוב שחל להיות באמצע שבת [שבוע] הוא דאיכא ביניהו.

דאחוהי מגלחין היו לכבוד יום טוב, ואילו הוא אבשלום לא מגלח.

אי נמי — נפקא מינה ביניהם — לגלוחי מן צפרא דמעלי שבתא [לגלח בערב שבת בבוקר].

דאחוהי היו מגלחין אף בבוקרו של ערב שבת, ואילו איחו אבשלום לא מגלח עד פניא [לא היה מגלח עד הערב]. (9)

ואגב שהביאה הגמרא לעיל את הפסוק:

והרא"ש כתב שזה כלול בדברי הגמרא לקמן, וכפי שיתבאר שם בהערה.

9. בפירוש הרא"ש כתב לפרש, שאבשלום לא היה מגלח עד שהביא קרבנותיו, ולזה כוונת הגמרא שלא היה מגלח עד הערב, וכזה יישב מה שהעיר, למה לא אמרה הגמרא חילוק ביניהם לענין קרבנות.

וכתב עוד, דמה שלא אמרו חילוק ביניהם לענין תער, שאבשלום מגלח בתער והם במספרים, וכן לענין גילוח מלא שאבשלום לא היה מגלח לגמרי, דזה הוא משום שבעיית

ביאה", ואם כן יכולים אנו ללמוד בגזירה שוה מהאמור בסוף פרשת בא: "ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה", דהיינו שמירת חוקת הפסח משנה לשנה, הרי ש"ימים לימים" שגבי אבשלום פירושו שנים עשר חודש.

8. הקשו התוספות: והרי קרבנות יש ביניהם שהוא מביא והן לא! ?

ותירצו: קושיית הגמרא היא מה יש ביניהם לענין תגלחת, כי מהכתוב "והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגו'" משמע שהיה מאחר בתגלחת משאר אחיו.

"ויהי מקץ ארבעים שנה, ויאמר אבשלום אל המלך: אלכה נא ואשלם את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון", מפרשת אותו הגמרא:

הני "ארבעים שנה" — למאי?

לאיזה מעשה מתייחס הכתוב ואומר שכעבור ארבעים שנה היה המרד הזה של אבשלום? (10)

רבי נהוראי אומר משום רבי יהושע: לקץ (11) **ארבעים שנה ששאלו להן מלך**, וכמו שנאמר [שמואל א ח]: "ויתקבצו כל זקני ישראל ויבואו אל שמואל הרמתה. ויאמרו אליו, עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגויים" (12) —

תנא: אותה שנה ששאלו להן ישראל מלך משמואל הרמתי, היא היתה שנת עשר

למלכותו של **שמואל הרמתי**.
מתניתין:

הנזר **סתם נזירות**, שאמר "הריני נזיר" ולא פירש מניין ימי נזירותו, הרי זה נזיר שלשים יום.

גמרא:

מנהני מילי, מנין אנו לומדים את מספר ימיה של סתם נזירות?

אמר רב מתנא:

כי **אמר קרא** בפרשת נזיר: "עד מלאת הימים אשר יזיר לה' קדוש יהיה", "יהיה" **בגימטריא תלתין** [שלשים] הוו, ללמד שמספר הימים אשר יזיר לה' יהיה שלשים

הגמרא היתה בסתם גילוח, ואף הם לא היו מגלחים לגמרי ולא במספרים, וראה עוד במאירי.

10. ביארו התוספות, שאי אפשר לומר שכעבור ארבעים שנה למלכות דוד אז היה מעשה זה של אבשלום שמרד בו, כי כל מלכותו של דוד לא היתה אלא ארבעים שנה, וחמש שנים אחר מעשה זה עדיין מלך דוד, והוכיחו כן מן המקראות.

11. כתבו התוספות שלא היה זה בסוף ארבעים שנה אלא בתחילת ארבעים שנה, וכמו שהוכיחו מן המקראות, ומה שנאמר "מקץ ארבעים שנה" לאו דוקא הוא.

וראה רמב"ן [דברים טו א] על הפסוק "מקץ שבע שנים תעשה שמטה" שהאריך בענין "מקץ" אם הוא בהכרח סוף השנה.

12. ביארו התוספות את הקשר בין מעשה זה שהיה תחילת מרד אבשלום לשאלת ישראל משמואל מלך, כי אותה שאלת מלך מרידה היא במלכו של עולם [וכמו שנאמר שם: "ויאמר ה' אל שמואל: שמע בקול העם וגו'". כי לא אותך מאסו, כי אותי מאסו ממלוך עליהם"], ואף כאן מרדו ישראל בדוד והלכו עם אבשלום, ושנים הם, על פי אורח מישור, וכן הוא ברא"ש.

ואחרונים הביאו את דברי הרמב"ם בפירוש המשניות בסנהדרין פרק חלק ביסוד השנים עשר "ומכלל יסוד זה שאין מלך לישראל אלא מבית דוד ומזרע שלמה בלבד, וכל החולק על המשפחה הזאת כפר בהשם יתברך ובדברי נביאיו", [וראה עוד בספר המצוות לא תעשה שסב], ואם כן מרידת אבשלום להיות מלך שוה היא למה ששאלו מלך, שהיא מרידה במלכו של עולם.

יום. (13)

בר פדא אמר מקור אחר למספר ימיה של סתם נזירות:

כנגד "נזיר" ו"נזרו" [וכן "נדר" ו"נדרו"] **האמורים בתורה** — בפרשת נזיר — **שלישם פעמים חפר אחת.**

ולמדנו שסתם נזירות היא כ"ט יום, ועם יום השלשים בו חייב הוא לנהוג נזירות עד שיביא את קרבנותיו ביום זה הרי שלשים יום, וזו היא ששנינו "סתם נזירות שלשים יום". (14)

מקשה הגמרא: **ורב מתנא נמי** הסובר שסתם נזירות שלשים יום, **נילף מ"נזיר נזרו"** ויהיה שיעור סתם נזירות כ"ט יום? (15)

אמר לך רב מתנא: הנהו — לשונות נזירות דלקמן — **לדרשא** באו ואינם מצטרפין למנין, ולכן אי אתה יכול ללמוד מכאן שנזירות היא כ"ט יום? (16)

ואלו הן לשונות הנזירות שבאו לדרשה ולא למנין:

א. **"מיוין ושכר יזיר"** שהוא בא ללמד: **לאפור** על הנזיר **יין מצוה כיון רשות**, וכפי שנתבאר לעיל ד א.

ב. **"כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר"**, שהוא מלמד, **שהנזירות חלה על נזירות**, וכגון שאמר "הריני נזיר היום ונזיר היום", שהוא חייב לנהוג שתי נזירות. (17)

תמצא לשונות אלו בפרשת נזיר שלשים פעם, אלא ד"נזר אלהיו על ראשו" אינו לשון נזירות [שהוא לשון פרישות] אלא לשון כתר, וכפי שתרגם אונקלוס "כלילא", וכן פירשו כל הראשונים.

והרש"ש הביא בשם הירושלמי, דאחד מן הלשונות לגופיה אתא ולא למנין, ראה שם.

15. ביאר הרא"ש: דמסתברא טפי דכולהו איכתבי למניינא מלדרוש גימטריא של מלה; ולפי דבריו ניחא שלא הקשתה הגמרא על בר פדא למה לא אמר כדרב מתנא.

16. כן מפרשים התוספות, ולא ביארו למה לא נסיר מן החשבון את אלו שבאים לדרשה, ונאמר שנזירות היא כו יום.

אבל הרא"ש פירש: "קצת מינייהו דרשינן להו, הלכך לאו למניינא איכתיבו".

17. נתבאר על פי תוספות לפי הגהת רבינו עקיבא איגר, ועל פי גמרא נדרים יח א.

13. כתב הרא"ש: "יראה דגמרא גמירי לה, ואסמכוה אהך גימטריא, דלאו מי"ג מידות היא שהתורה נדרשת בהן", וכן כתב בפירוש המשניות להרמב"ם "וזה ענין מקובל, ואמנם סמך לזה על דרך סימן".

ובהלכות כתב הרמב"ם [נזירות ג א] "סתם נזירות שלשים יום, כיצד מי שאמר הריני נזיר אין פחות משלשים יום וכו'", ובהלכה ב "פירש זמן פחות משלשים יום, כגון שאמר הריני נזיר יום אחד וכו' הרי זה נזיר שלשים יום שארין נזירות פחותה משלשים יום, ודבר זה הלכה מפי הקבלה".

וכתב הכסף משנה דהיינו מה שכתב כאן הרמב"ם בפירוש המשניות לענין "סתם נזירות שלשים יום", ולפי זה מבואר ד"סתם נזירות שלשים יום" ו"אין נזירות פחותה משלשים יום" הכל דין אחד.

14. א. כן מפרשת הגמרא בהמשך הסוגיא את המשנה לפי בר פדא.

ב. כתבו התוספות, שאם אתה בא למנין